

**OLIY TA'LIMDA SUN'IY INTELEKTDAN
FOYDALANISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI**

Xolliyev Nurbek Askarovich

BuxDU, Sun'iy intellekt va axborot xavfsizligi

kafedrası o'qituvchisi

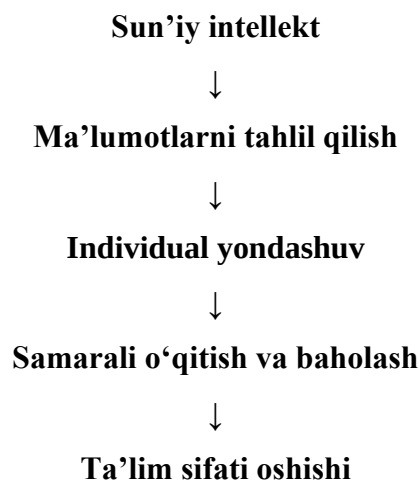
Annotatsiya. Mazkur tezisda oliy ta'lim tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari yoritilgan. Sun'iy intellektning o'quv materiallarini shakllantirish, talabalar bilimini baholash, ta'lim natijalarini tahlil qilish va individual ta'lim yondashuvini ta'minlashdagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, uning o'qituvchi faoliyatini samarali tashkil etish, talabalar mustaqil ta'limini qo'llab-quvvatlash va ta'lim sifatini oshirishdagi imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, sun'iy intellektni ta'lim jarayoniga joriy etishdagi mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari yoritiladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, oliy ta'lim, raqamli ta'lim, pedagogik texnologiya, individual ta'lim, ta'lim sifati, axborot tizimlari.

Oliy ta'limda sun'iy intellektdan foydalanishning ahamiyati. Bugungi kunda sun'iy intellekt texnologiyalarining jadal rivojlanishi oliy ta'lim tizimiga ham katta ta'sir ko'rsatmoqda. Sun'iy intellektdan foydalanish ta'lim jarayonini zamonaviylashtirish, o'qitish samaradorligini oshirish va talabalar uchun qulay ta'lim muhitini yaratish imkonini beradi. Ayniqsa, katta hajmdagi ma'lumotlarni tezkor qayta ishlash va tahlil qilish imkoniyati ta'lim jarayonini boshqarishda muhim ahamiyatga ega. Sun'iy intellekt yordamida talabalarning o'zlashtirish darajasi, topshiriqlarni bajarish holati va ta'limdagi

faolligini tahlil qilish mumkin. Bu esa o'qituvchiga har bir talabanning bilim darajasini aniqlash va unga mos yondashuvni tanlashda yordam beradi. Shuningdek, sun'iy intellekt o'quv materiallarini tayyorlash, test va topshiriqlar yaratish hamda ta'lim jarayonini rejalashtirishda o'qituvchining ishini yengillashtiradi.

Sun'iy intellektning ta'lim jarayonidagi pedagogik imkoniyatlar. Sun'iy intellekt ta'lim jarayonida bir qator pedagogik imkoniyatlarni taqdim etadi. Avvalo, u talabalar uchun individual ta'lim yondashuvini shakllantirishga yordam beradi. Talabanning bilim darajasi va o'zlashtirish natijalarini tahlil qilish asosida unga mos topshiriqlar, o'quv materiallari va tavsiyalar taqdim etilishi mumkin. Bundan tashqari, sun'iy intellekt yordamida bilimlarni baholash va natijalarni tahlil qilish jarayonlarini tezlashtirish mumkin. Bu o'qituvchiga ko'proq vaqtni bevosita pedagogik faoliyatga ajratish imkonini beradi. Sun'iy intellekt talabalar uchun mustaqil ta'lim olish jarayonida ham qo'shimcha yordamchi vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin. Biroq undan foydalanishda akademik halollik, ma'lumotlarning ishonchliligi va inson nazoratini ta'minlash muhim hisoblanadi. Shu sababli sun'iy intellekt o'qituvchini almashtiruvchi vosita sifatida emas, balki pedagogik faoliyatni qo'llab-quvvatlovchi zamonaviy texnologiya sifatida qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

Bilimlarni baholash va monitoring qilishda sun'iy intellekt. Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish oliy ta'limda talabalar bilimini baholash va ularning o'quv faoliyatini monitoring qilish jarayonlarini takomillashtirishga katta imkoniyat yaratadi. Sun'iy intellekt asosidagi tizimlar test, topshiriq va boshqa nazorat ishlarini avtomatik tekshirish, natijalarni tezkor qayta ishlash hamda talabalarning o'zlashtirish darajasini tahlil qilish imkonini beradi. Shuningdek, tizim talabaning xatolari, bilim darajasi va o'quv faoliyatidagi o'zgarishlarni aniqlab, unga mos qo'shimcha topshiriq va o'quv materiallarini tavsiya qilishi mumkin. Bu esa o'qituvchiga har bir talabaning individual ehtiyojlarini aniqlash va ta'lim jarayonini moslashtirishda yordam beradi. Sun'iy intellekt yordamida talabalar davomati, topshiriqlarni bajarish faolligi, test natijalari va boshqa ko'rsatkichlarni muntazam kuzatish orqali ta'lim jarayonidagi muammolarni erta aniqlash mumkin. Biroq sun'iy intellekt orqali baholashda inson nazoratini saqlab qolish muhimdir, chunki barcha pedagogik jihatlarni avtomatik tizim to'liq baholay olmaydi. Shu sababli sun'iy intellekt o'qituvchining o'rnini bosuvchi emas, balki bilimlarni baholash, monitoring qilish va ta'lim sifatini oshirishda yordam beruvchi samarali vosita sifatida qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

Sun'iy intellektdan foydalanishning afzalliklari va muammolari.

Sun'iy intellekt texnologiyalarining oliy ta'lim jarayoniga joriy etilishi ta'limni tashkil etish, boshqarish va nazorat qilishning yangi imkoniyatlarini yaratmoqda. Uning asosiy afzalliklaridan biri ta'lim jarayonini individuallashtirish hisoblanadi. Sun'iy intellekt talabalarning bilim darajasi, o'zlashtirish ko'rsatkichlari va o'quv faoliyatini tahlil qilish orqali ularning individual ehtiyojlariga mos topshiriq va o'quv materiallarini tavsiya qilishi mumkin. Bundan tashqari, sun'iy intellekt o'qituvchiga dars materiallarini tayyorlash, test va topshiriqlar yaratish, talabalar natijalarini tahlil qilish hamda ta'lim jarayonini rejalashtirishda yordam beradi. Bu esa pedagogning

vaqtini tejash va asosiy e'tiborini talabalarning ta'limiy rivojlanishiga qaratish imkonini oshiradi. Sun'iy intellekt yordamida katta hajmdagi ta'lim ma'lumotlarini qisqa vaqt ichida qayta ishlash va tahlil qilish mumkinligi ham uning muhim afzalliklaridan biridir.

Shu bilan birga, mazkur texnologiyalardan foydalanishda ayrim muammolarni ham hisobga olish zarur. Jumladan, sun'iy intellekt tomonidan taqdim etiladigan ma'lumotlarning aniqligi va ishonchliligini nazorat qilish, talabalarning tayyor javoblarga haddan tashqari tayanib qolishining oldini olish hamda akademik halollik tamoyillarini saqlash muhim hisoblanadi. Shuningdek, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, axborot xavfsizligini ta'minlash va o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasini rivojlantirish masalalari ham dolzarbdir. Sun'iy intellektdan foydalanish jarayonida texnologik imkoniyatlar bilan bir qatorda pedagogik va axloqiy jihatlar ham e'tiborga olinishi lozim. Shu sababli sun'iy intellektni oliy ta'limda o'qituvchini to'liq almashtiruvchi vosita sifatida emas, balki uning pedagogik faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi, ta'lim jarayonini takomillashtiruvchi va ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiluvchi zamonaviy texnologiya sifatida qo'llash maqsadga muvofiqdir.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Miao F., Holmes W. Guidance for Generative AI in Education and Research. – Paris: UNESCO, 2023.
2. OECD. Digital Education Outlook 2023: Towards an Effective Digital Education Ecosystem. – Paris: OECD Publishing, 2023.
3. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education – A Tool on Whose Terms? – Paris: UNESCO, 2023.

4. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning. – Boston: Center for Curriculum Redesign, 2019.
5. Bates A.W. Teaching in a Digital Age: Guidelines for Designing Teaching and Learning. – Vancouver: Tony Bates Associates Ltd., 2019.
6. Sulaymanbekov O.D. Ta’limni raqamlashtirish nazariyasining ilmiy asoslari // Qo‘qon universiteti xabarnomasi. – 2026. – №17. – B. 5–7.
7. Berdikulova Sh. Raqamli didaktika sharoitida oliy ta’limni raqamlashtirishning nazariy asoslari va pedagogik xususiyatlari // Maktabgacha va maktab ta’limi jurnali. – 2026. – 4(1).
8. Nurulloyev F.N. Informatika o‘qituvchilarining raqamli ta’lim texnologiyalaridan foydalanishining pedagogik-psixologik xususiyatlari // Qo‘qon DPI Ilmiy xabarlar jurnali. – 2026. – 8(2). – B. 548–554.
9. Abduraxmanova Sh.A. Ta’limni raqamlashtirish sharoitida talabalarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish pedagogik muammo sifatida // Science Time. – 2026.
10. O‘ktamov M., Boymurodova Sh. Raqamli ta’lim texnologiyalari va sun’iy intellekt asosida ta’lim jarayonini takomillashtirish // Maktabgacha va maktab ta’limi jurnali. – 2026.